

İşğaldan azad edilən ərazilərin su təminatı bərpa olunur

Bunun üçün həm yerüstü, həm də yeraltı su mənbələrindən istifadə edilir

Arid zonada yerləşən Azərbaycanın su ehtiyatları olduqca məhduddur. Yerüstü su ehtiyatları 32,2 milyard kubmetr təşkil edir və quraqlıq illərində bu rəqəm 22,6 milyard kubmetrə qədər azalır. Yeraltı suların miqdarı isə 5,2 milyard kubmetrdir. Orta illik su çatışmazlığının 4,5-5 milyard kubmetr arasında dəyişdiyi Azərbaycanın yerüstü su ehtiyatlarının 70 faizi ölkə hüdudlarından kənarında formalaşır.

Son illər ölkə üzrə bütün su mənbələrindən orta hesabla 10-14 milyard kubmetr su götürülür ki, onun da 60-70 faizi kənd təsərrüfatının, 20-25 faizi sənayenin, qalan hissəsi təsərrüfat və içməli su tələbatının ödənilməsinə sərf edilir. Qlobal iqlim dəyişmələri ilə əlaqədar dünyada, o cümlədən Azərbaycanda müşahidə olunan uzun sürən quraqlıqlar mövcud çətinlikləri bir qədər də artırır.

İşğaldan azad edilən ərazilərin su təminatı bərpa olunur

Bunun üçün həm yerüstü, həm də yeraltı su mənbələrindən istifadə edilir

Əvvəlki 1-ci səh.

Su çatışmazlığı ilə yanaşı, çayların, xüsusilə transsərhəd çaylarının qonşu Ermənistan və Gürcüstanın ərazisində çirklənməsi də ölkədə sosial-ekoloji gərginliyi gücləndirən əsas amildir. Bir çox illərdir ki, həmin ölkələrin ərazisindən axan Kür, Araz, Oxçuçay və digər transsərhəd çayları yüksək dərəcədə çirklənmiş halda Azərbaycan ərazisinə daxil olur. Hətta Ermənistandan axan Oxçuçay kritik dərəcədə çirkləndiyinə görə ona "ölü çay" da deyilir.

Bütün bunlar nəzərə alınaraq ölkəmizdə mövcud su çatışmazlığını aradan qaldırmaq istiqamətində mühüm işlər görülür, o cümlədən suya olan tələbatın ödənilməsi məqsədilə dövlət tərəfindən bu sahəyə milyardlarla manat vəsait ayrılır. Bu hesaba birbaşa dövlət başçısının tapşırığına əsasən, Şəmkir-

çay, Tovuzçay və Taxtakörpü kimi nəhəng su anbarları yaradılıb, 20-dən çox kiçik və orta həcmli su anbarları istifadəyə verilib.

Nəticədə yüz minlərlə hektar əkin sahəsinin suvarılması təmin olunub və hazırda həmin sahələrdən yüksək məhsul götürülür.

İndi isə həm də işğaldan azad edilmiş ərazilərin su təminatının bərpası istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir. "Ot Kökləri və İnsan Təhlükəsizliyi" üzrə Qrant Yardımı Proqramı çərçivəsində "Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu" tərəfindən Füzuli rayonu Şükürbəyli kəndində içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması üçün artezian quyusu qazılaraq transformator, "tap-stand", 5 supaylama nöqtəsi və su çəni inşa edilib. Yeni istifadəyə verilən quyudan kəndin 1600 sakini yararlına biləcək. Bundan əla-

və, Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-nin Ağdam Məxaniki Suvarma İdarəsi rayonun 35 min 400 hektar əkin sahəsinin suvarılması, eləcə də 75 min nəfər əhəlinin içməli və təsərrüfat suyunu olan tələbatının ödənilməsi üçün işlərə başlayıb. Artıq 28 min 249 hektar sahə subartezian quyuları, 7151 hektar sahə isə öz axını və nasos stansiyaları ilə suvarılır. Məlumat üçün bildirik ki, idarənin balansında 986 subartezian quyusu, 4 nasos stansiyası, 11 kəhriz, 4 suyuqıcı göl, 365 kilometr suvarma kanalı, 192 hidrotexniki qurğu var. Bu imkanlar hesabına əkinlərin suvarma suyu ilə təminatının yaxşılaşdırılması üçün istismarı dayanmış və suyu azalmış subartezian quyuları bərpa edilir. Prezidentin sərəncamlarına əsasən, yeni quylar qazılır. Təkcə 5 ildə rayonda 207 subartezian quyusu qazılıb istehlakçıların istifadəsinə verilib.

Rayondakı subartezian quyularının, nasosların və hidrotexnikaların təmiri də diqqət mərkəzində saxlanılır, eyni zamanda, kanallar ilboby lildən təmizlənir. Məsələn, cari ilin ötən dövrü suvarma kanallarında 256 min kubmetr lildən təmizləmə işləri görüldü, 42 hidrotexniki qurğu, 480 nasos, 3 nasos stansiyasında təmir işləri aparılıb. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində əkinlərin suvarma suyu ilə təminatında heç bir çətinlik yaranmayıb.

Ağdamın işğaldan azad edilən ərazilərində də su təsərrüfatı obyektlərinin bərpasına başlanılıb. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, rayonun işğaldan azad edilmiş ərazilərində 327 subartezian quyusu, Xaçınçay və Ağdamkənd su anbarları, 396 kilometr magistral kanallar, 427 hidrotexniki qurğu, həmçinin arxlar, kiçik su tutarları var. Artıq Xaçınçay su anbarı üz-

rə smeta-layihə işləri yekunlaşır. Su anbarının qarşısındakı 14 kilometr suvarma kanalı da minalardan təmizlənilib. Üstəlik, bir subartezian quyusu bərpa edilib ki, onun da vasitəsilə 35 hektar ərazi suvarma suyu ilə təmin olunacaq.

Qarabağ bölgəsində su təminatı sahəsində xüsusi rolun suvarma bəndində də təmir işlərinə başlanılıb. Birinci mərhələdə Suqovuşan bəndinin mexaniki avadanlıqları, suburaxıcı qurğuları, seqment qapıları, eləcə də 5,2 kilometr uzunluğunda magistral kanal təmir olunacaq. İkinci mərhələdə uzunluğu 22 kilometr olan Tərtərçay Sol Sahil, üçüncü mərhələdə isə uzunluğu 70 kilometr olan Tərtərçay Sağ Sahil kanalları təmir və bərpa ediləcək. Təmir işlərinin birinci mərhələsi bu ilin sonunadək başa çatdırılacaq. İkinci mərhələnin bu il başlanması və gələn il yekunlaşdırılması nəzərdə tutulur. Üçüncü mərhələ üzrə də işlər aparılır. Təmir-bərpa işləri nəticəsində ümumilikdə 96 min 200 hektar əkin sahəsinin su təminatı yaxşılaşacaq.

Qeyd edək ki, 1976-cı ildə istismara verilmiş Suqovuşan su anbarı Tərtərçay və Turaçay çaylarından daxil olan sular hesabına formalaşır. Ümumi həcmi 5,86 milyon kubmetr olan su anbarından Tərtər, Ağdərə, Goranboy, Yevlax, Bərdə, Ağdam, Ağcabədi rayonlarının ümumilikdə 96 min 217 hektar torpaq sahələrinin suvarma suyu ilə təmin olunması nəzərdə tutulmuşdu. Lakin 28 il əvvəl baş vermiş Qarabağ müharibəsi nəticəsində Suqovuşan su anbarı işğal olunduğundan torpaq sahələrinin su təminatında ciddi çətinliklər yaranmışdı. Bununla yanaşı, suyun buraxılmaması çayda kəskin ekoloji problemlərə səbəb olmuşdu. Suqovuşanın işğaldan azad edilməsi ərazidə ekoloji tarazlığın bərpası ilə yanaşı, uzun illərdən bəri su təminatı çətin olan ərazilərə suyun verilməsinə, burada gələcəkdə əkinlərin davamlı aparılmasına, su qitəliyinin aradan qaldırılmasına, kənd təsərrüfatında yüksək məhsuldarlığın əldə edilməsinə təminat yaratmışdır.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"